

Monika Niedziółka

ORCID: 0000-0001-5284-326X

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Rola państwa w kształtowaniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

DOI: 10.19195/1643-0328.27.14

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekonomiczne, bezpieczeństwo energetyczne

Wprowadzenie

Państwo oprócz swoich klasycznych funkcji ekonomicznych musi także dbać o bezpieczeństwo swoich obywateli. Charakter tego bezpieczeństwa w ostatnich latach uległ zmianie. Większe znaczenie niż bezpieczeństwo militarne czy obronne ma obecnie szeroko rozumiane bezpieczeństwo ekonomiczne. Jednym z głównych jego elementów jest energetyka. Państwo swoje zadania w tym zakresie realizuje na różnych poziomach organizacji terytorialnej kraju. Celem artykułu jest analiza lokalnych uwarunkowań zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego.

Istota bezpieczeństwa energetycznego

Bezpieczeństwo to jedna z podstawowych potrzeb człowieka, a w związku z tym także państwa. Pojęcie bezpieczeństwa ewoluowało na przestrzeni czasu. Bezpieczeństwo to zarówno stan, jak i proces. W tym kontekście bezpieczeństwo to brak zagrożeń, co oznacza, że człowiek nigdy nie może poczuć się całkowicie bezpieczny. Jedyne bowiem co aktualnie jest pewne, to zmiana. Wydaje się też, że w historii świata nie występowała dotąd tak duża nieprzewidywalność i asymetria bezpieczeństwa, jak dzisiaj. W tej sytuacji jedynym działaniem człowieka, przedsiębiorstwa czy państwa jest podejmowanie takich działań, które to ryzyko ograniczają i przybliżają do stanu bezpieczeństwa.

Zapewnienie bezpieczeństwa jest zatem jednym z podstawowych zadań państwa. Obowiązek ten wynika z uwarunkowań historycznych, kiedy to jego najważniejszą rolą było zapewnienie bezpiecznego pod względem militarnym i obronnym funkcjonowania.

Dzisiaj także mimo zmian, ewolucji kształtu i istoty państwa, reguł jego działania w otoczeniu społecznym, ekonomicznym czy instytucjonalnym oraz zmian paradygmatu myślenia o bezpieczeństwie to właśnie zapewnienie bezpieczeństwa jest podstawowym i niepodważalnym celem państwa¹. To także jego konstytucyjny obowiązek². W Konstytucji RP mówi się o bezpieczeństwie państwa, bezpieczeństwie ekologicznym, a także bezpieczeństwie zewnętrznym i wewnętrznym. Artykuł 5 Konstytucji RP stanowi, że państwo strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności oraz prawa człowieka i obywatela, bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju³. Realizacja tych zadań spoczywa na władzach rządowych i samorządowych.

Kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa państwa ma jego bezpieczeństwo ekonomiczne. Stanowi ono ogół warunków oraz instytucji formalnych i nieformalnych chroniących gospodarkę, czyli podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe), a także gospodarkę danego państwa i jego majątek narodowy jako całość. Ma ono wymiar zarówno mikroekonomiczny, jak i makroekonomiczny. Może być rozpatrywane z punktu widzenia zachowania gospodarki jako dynamicznego układu, zdolnego do samopodtrzymującego się, trwałego i zrównoważonego funkcjonowania oraz rozwoju, ale także z punktu widzenia warunków życia jego obywateli oraz możliwości niezakłócanego, przewidywalnego rozwoju przedsiębiorstw⁴. Bezpieczeństwo ekonomiczne to względnie zrównoważony stan funkcjonowania gospodarki narodowej, w którym występujące ryzyko zaburzeń równowagi utrzymane jest w wyznaczonych i akceptowalnych normach organizacyjno-prawnych oraz zasadach współżycia społecznego⁵. Poziom bezpieczeństwa jest pojęciem stopniowalnym. Niemożliwe jest jednoznaczne określenie, czy gospodarka rozwija się w pełni bezpiecznie. Możliwe jest natomiast określenie kierunku, w którym gospodarka zmierza w aspekcie bezpieczeństwa ekonomicznego oraz skali zagrożenia wyznaczającego poziom bezpieczeństwa. Z teoretycznego i praktycznego punktu widzenia ważne jest znalezienie pewnej granicy, po której przekroczeniu osiągnięty zostanie taki wewnętrzny stan gospodarki, poziom jej zintegrowania z otoczeniem zewnętrznym, który w przypadku ingerencji wewnętrznej uniemożliwi podejmowanie autonomicznych decyzji⁶.

¹ D. Piekarczyk, *Polityka, strategia, siła. Polityka i strategia bezpieczeństwa ekonomicznego Polski w latach 2004–2014*, Warszawa 2017, s. 23.

² Zagadnienia dotyczące pojęcia bezpieczeństwa pojawiają się między innymi w artykułach: 5, 26, 31, 45, 53, 61, 66, 74, 76, 126, 135, 146, 230, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

³ Art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).

⁴ K. Kuciński, *Przedsiębiorczość i rozwój regionalny a bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, [w:] *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, red. K. Kuciński, Warszawa 2010, s. 223.

⁵ K. Raczkowski, *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem*, Warszawa 2012, s. 81.

⁶ S. Piocha, *Nauki ekonomiczne o problemach bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo w obszarze badań nauk ekonomicznych i prakseologii*, Koszalin 2001, s. 20.

Jednym z ważniejszych elementów bezpieczeństwa ekonomicznego jest dzisiaj bezpieczeństwo energetyczne. Sposób jego definiowania zależy od wielu uwarunkowań. Zazwyczaj jednak zwraca się uwagę na trzy obszary, a mianowicie zagwarantowanie ciągłości dostaw, zapewnienie zliberalizowanego i konkurencyjnego rynku energii oraz przestrzeganie wymogów ochrony środowiska⁷. Bezpieczeństwo energetyczne może być definiowane także jako optymalny stan charakteryzujący się łączną realizacją wszystkich tych elementów, na który wpływają czynniki zarówno faktyczne, jak i instytucjonalne (prawne)⁸. Bezpieczeństwo energetyczne definiowane jest także jako osiągnięcie takiego poziomu niezależności energetycznej, w której nagłe przerwanie dostaw paliw i energii nie stwarza zagrożenia funkcjonowania gospodarki danego państwa. Jedną z częściowej cytowanych definicji bezpieczeństwa energetycznego jest definicja sformułowana przez amerykańskiego analityka gospodarczego D. Yergina, według którego „celem bezpieczeństwa energetycznego jest zapewnienie odpowiedniego i pewnego poziomu dostaw energii po rozsądnych cenach w sposób, który nie zagraża podstawowym wartościom i celom państwowym”⁹.

Rola państwa w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego

W Polsce najważniejszym dokumentem prawa krajowego, który reguluje wykorzystanie źródeł energii, jest ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne¹⁰, która określa warunki zrównoważonego rozwoju, możliwości kształtowania bezpieczeństwa energetycznego oraz oszczędnego i racjonalnego użytkowania paliw i energii. Ustawa daje także możliwość wzmocnienia wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych poprzez możliwość przyłączenia się różnorodnych podmiotów do sieci. Ustawa przede wszystkim włącza samorządy gminne do realizacji polityki energetycznej na własnym terenie. Ma to się przyczynić do przyspieszenia wykorzystania lokalnych zasobów energetycznych¹¹. Zawarta w ustawie definicja bezpieczeństwa energetycznego zawiera w sobie trzy wątki: ekonomiczny, geostrategiczny i ekologiczny¹². Na uwarunkowania ekonomiczne składają się między innymi struktura globalnego bilansu energetycznego, poziom cen paliw i energii oraz stosunek między konsumpcją energii a wzrostem gospodarczym. Do uwarunkowań geostrategicznych zalicza się międzynarodową rywalizację o dostęp do złóż surowców energetycznych, infrastrukturę czy bezpieczeństwo dostaw. W przypadku ograniczonych złóż lub ich całkowitego braku rdzeń definicji będzie stanowiło bezpieczeństwo zaopatrzenia oraz dostaw.

⁷ I. Przybojewska, *Próba definicji bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Energetyka w czasach politycznej niestabilności. Bezpieczeństwo — Gospodarka — Ochrona Środowiska — Polityka — Technologia — Zarządzanie*, red. P. Kwiatkiewicz, R. Szczerbowski, Poznań 2015, s. 229.

⁸ *Ibidem*.

⁹ D. Yergin, *Energy Security in the 1990s*, „Foreign Affairs” 1988, nr 1.

¹⁰ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (Dz.U. z 1997 r. Nr 117, poz. 220).

¹¹ *Ibidem*.

¹² K. Poronińska, *Zagrożenie i wyzwania dla globalnego bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa narodowego*, red. K. Książkowski, Warszawa 2009, s. 61.

Oprócz przepisów krajowych funkcjonują także dokumenty strategiczne. Jednym z nich jest Polityka energetyczna Polski do 2050 roku¹³. W świetle tego dokumentu celem głównym polityki energetycznej jest tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego przyczyniającego się do rozwoju gospodarki narodowej, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa oraz zaspokojenia potrzeb energetycznych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych. Wyznaczono trzy równoważne cele operacyjne mające służyć realizacji celu głównego, zaliczając do nich: 1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, 2. zwiększenie konkurencyjności i efektywności energetycznej gospodarki narodowej w ramach wewnętrznego rynku energii UE, a także 3. ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko¹⁴.

Polityka energetyczna Polski jest częścią systemu zarządzania rozwojem kraju, opartej na Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz dziewięciu Strategiach Zintegrowanych. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju¹⁵ jest katalogiem najistotniejszych decyzji, które należy podjąć, aby zapewnić rozwój społeczno-gospodarczy Polski w perspektywie do 2030 roku. Uwzględnia ona problematykę energetyczną w ramach tak zwanego filara innowacyjności, zawierającego priorytet V *Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko*, w którego obrębie wyznaczono cele szczegółowe:

- cel szczegółowy 1. Zbilansowanie zapotrzebowania na energię elektryczną i paliwa oraz zapewnienie bezpieczeństwa dostaw,
- cel szczegółowy 2. Poprawa efektywności energetycznej oraz rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- cel szczegółowy 3. Poprawa i ochrona stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.

Z kolei Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest dokumentem określającym podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym, wyznacza obszary problemowe o znaczeniu krajowym i ponadregionalnym, wymagające interwencji państwa, z uwzględnieniem ustaleń zawartych w długookresowej strategii rozwoju kraju. Problematyka energetyczna została ujęta w obszarze II Strategii, a mianowicie *Konkurencyjna gospodarka*, w ramach celu II.6 *Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska*¹⁶.

Wizja polityki przestrzennej państwa w perspektywie dwudziestu lat została zawarta w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030¹⁷. Wśród celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju formułuje ona w szczególności cel 5. *Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeń-*

¹³ <http://bip.me.gov.pl/node/24670> (dostęp: 15.05.2019).

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20130000121/O/M20130121.pdf> (dostęp: 15.05.2019).

¹⁶ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20120000882/O/M20120882.pdf> (dostęp: 15.05.2019).

¹⁷ http://www.wzs.wzp.pl/sites/default/files/files/19683/89272000_1412985316_Koncepcja_Przestrzennego_Zagospodarowania_Kraju_2030.pdf (dostęp: 15.05.2019).

stwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa. W obrębie tegoż celu wytyczono między innymi kierunek działań 5.1. *Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie.*

Wśród dokumentów strategicznych dotyczących bezpieczeństwa funkcjonuje jeszcze Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020¹⁸. Jest to dokument formułujący wytyczne dla polityki energetycznej Polski, zawierający odpowiedzi na najważniejsze wyzwania stojące przed Polską w perspektywie do 2020 roku w zakresie środowiska i energetyki. Celami szczegółowymi są:

- zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska,
- zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię,
- poprawa stanu środowiska¹⁹.

Spoczywający na państwie obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego jest realizowany przy pomocy różnych instytucji administracji rządowej, samorządowej lub przedsiębiorstw sektora energetycznego. W 2015 roku powstało Ministerstwo Energii odpowiedzialne za politykę energetyczną państwa, bezpieczeństwo energetyczne kraju w tym bezpieczeństwo dostaw energii, surowców energetycznych i paliw, infrastrukturę energetyczną, rynek energii, surowców energetycznych i paliw, efektywność energetyczną, rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz energii jądrowej. Minister Energii jest ustawowo zobowiązany do współpracy z wojewodami oraz jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie realizacji swoich zadań²⁰.

Ważnym organem w zakresie bezpieczeństwa energetycznego jest także Prezes Urzędu Regulacji Energetyki będący centralnym organem administracji rządowej, odpowiedzialny za realizację zadań z zakresu regulacji gospodarki paliwami i energią. Obowiązki Prezesa URE są skorelowane z polityką państwa w zakresie energetyki, a w szczególności z warunkami funkcjonowania przedsiębiorstw energetycznych, funkcjonowaniem rynku oraz wymaganiami narzuconymi przez Unię Europejską.

Rola gminy w kształtowaniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

Organy samorządu terytorialnego odgrywają ważną rolę w procesie kształtowania bezpieczeństwa energetycznego. Są one bowiem organami władzy publicznej, działającymi na rzecz zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnych. Przekazanie części kompetencji w tym zakresie jest zgodne z zasadami subsydiarności, autonomii, samodzielności i de-

¹⁸ http://www.kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/008_3_Strategia_Bezpieczenstwo_Energetyczne_i_Srodowisko_2020.pdf (dostęp: 15.05.2019).

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Rozporządzenie Prezesa RM z dnia 9 grudnia 2015 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Energii (Dz.U. z 2015 r. Nr 15, poz. 2087).

centralizacji procesów zarządzania państwem. W obecnych uwarunkowaniach organizacyjno-instytucjonalno-prawnych samorządy lokalne mogą w istotny sposób oddziaływać na lokalną politykę energetyczną, a co za tym idzie — bezpieczeństwo energetyczne państwa i jednostek lokalnych. Władza centralna odpowiedzialna jest za kształtowanie polityki energetycznej, wytyczanie zgodnych z tą polityką kierunków, przyporządkowanie określonych zadań, z kolei gminy mają rozwiązywać lokalne problemy energetyczne. Gmina jako organizacja zaspokajająca potrzeby lokalnej społeczności ma jednak w pierwszej kolejności realizować własne cele związane z bezpieczeństwem energetycznym, a dopiero potem współrealizować cele polityki energetycznej państwa.

Prawne podstawy działania samorządów lokalnych zostały określone w ustawach wskazujących gminę jako właściwą do wykonywania konkretnych zadań w obszarze bezpieczeństwa energetycznego. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym wskazuje, że zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy należy do zadań własnych gminy, a potrzeby te obejmują w szczególności zaopatrzenie w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe²¹. W pierwszej kolejności są to zadania o charakterze obligatoryjnym, skupiające się na planowaniu zaopatrzenia w nośniki energetyczne, to znaczy określeniu strategii rozwoju sieci energetycznych oraz wskazaniu rodzajów nośników energii, będących podstawowymi dla mieszkańców gminy, a także polegające na organizowaniu zaopatrzenia w przypadku niemożności realizacji tego zadania przez inne podmioty. Do przedsięwzięć z tego zakresu należy zaliczyć między innymi planowanie i finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych znajdujących się na terenie gminy. Gmina może także realizować zadania o charakterze fakultatywnym, do których należy upowszechnianie oraz partycypowanie w przedsięwzięciach promujących inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii. Gmina może te zadania wykonywać w trojaki sposób: samodzielnie realizować zadania, wykorzystując własne środki finansowe i tworząc zakład budżetowy, powoływać odrębną spółkę prawną, na przykład spółkę kapitałową z udziałem gminy, lub powierzyć realizację zadań osobie trzeciej, na przykład w ramach zawartej umowy.

Zadania gminy w zakresie bezpieczeństwa energetycznego uszczegóławia ustawa Prawo energetyczne, która wskazuje konieczność planowania i organizacji działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promowania rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze gminy²². Do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe według niniejszej ustawy należy²³:

1. planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy,
2. planowanie oświetlenia miejsc publicznych i dróg znajdujących się na terenie gminy,
3. finansowanie oświetlenia ulic, placów i dróg publicznych znajdujących się na terenie gminy.

²¹ Art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 2019, poz. 506).

²² Art. 19 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (Dz.U. z 1997 r. Nr 117, poz. 220).

²³ Art. 18 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (Dz.U. z 1997 r. Nr 117, poz. 220).

Gmina realizuje zadania, o których mowa, zgodnie z polityką energetyczną państwa, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego albo ustaleniami zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Ustawa Prawo energetyczne zobowiązuje także wójta gminy do opracowania projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Projekt ten ma określać możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła powstających z odnawialnych źródeł oraz w kogeneracji. Jednocześnie, dostosowując polskie prawo do wymagań unijnych, gmina musi podejmować działania proekologiczne i proklimatyczne ukierunkowane między innymi na zmniejszenie emisji dwutlenku węgla czy rozbudowę elektrowni wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych. Zapis ten jest zgodny z aktualnymi wymaganiami odnośnie do efektywności i kreatywności zarządzania gminą i strategicznego podejścia do jej rozwoju. Gmina jest przeważnie także jednym z większych odbiorców energii elektrycznej, zatem racjonalne i bezpieczne wykorzystanie mediów energetycznych jest obowiązkiem gminy. Gmina powinna też promować tego rodzaju zachowania wśród społeczności lokalnej oraz budować społeczną odpowiedzialność za mądre wykorzystywanie energii oraz proekologiczne jej pozyskiwanie. Gmina występuje zatem jako użytkownik energii, lokalny regulator energetyki, inwestor i wytwórca energii oraz podmiot odpowiedzialny za planowanie i finansowanie przedsięwzięć energetycznych²⁴.

Problematyki bezpieczeństwa energetycznego nie można rozpatrywać w oderwaniu od potrzeb innych lokalnych podmiotów, a mianowicie konsumentów i przedsiębiorstw. Potrzeby energetyczne lokalnej społeczności koncentrują się przede wszystkim na uzyskaniu gwarancji niezagrożonej konsumpcji, lecz także względnie stałych i niskich cen energii, jej niezakłóconych dostaw, a także możliwości wyboru sprzedawcy energii. Bezpieczeństwo energetyczne to także świadomość energetyczna i ekologiczna, która przy niskim poziomie może utrudniać jakiegokolwiek innowacje w systemie energetycznym. Mowa tutaj o oporze społecznym związanym z energią ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim energetyką wiatrową, lecz także atomową. Gospodarstwa domowe mogą również prowadzić działalność prosumencką, czyli wytwarzać i konsumować jednocześnie energię²⁵.

Potrzeby energetyczne przedsiębiorstw w dużym stopniu pokrywają się z potrzebami konsumenckimi. Z kolei dla małych i średnich przedsiębiorstw zajmujących się produkcją energii elektrycznej istotne są też możliwości wsparcia finansowego na przykład z Unii Europejskiej oraz współpraca z lokalnymi samorządami.

Studium przypadku „Dolina Zielawy”

Jednym z głównych priorytetów rozwoju energetyki w Polsce oraz bezpieczeństwa energetycznego jest rozwój odnawialnych źródeł energii. Jest ona pozyskiwana z naturalnych

²⁴ M. Szyrski, *Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii. Analiza administracyjnoprawna*, Warszawa 2018, s. 28.

²⁵ Ustawa z 20 lutego 2015 roku o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2015 r. Nr 15, poz. 478).

procesów przyrodniczych, co pozwala na jej uzupełnianie i odtwarzanie w ramach powtarzających się cykli. Jest alternatywą dla tradycyjnych nośników energii, a jej rozwój jest obowiązkiem wszystkich krajów UE. W polskich uwarunkowaniach samorządy lokalne współodpowiadają za politykę energetyczną, wykorzystując własne zasoby i warunki, także w zakresie inwestycji w odnawialne źródła energii. Zatem związek między lokalną polityką energetyczną a polityką energetyczną państwa jest bardzo zróżnicowany i determinowany specyficznymi warunkami polskich gmin. Na mapie terytorialnej kraju pojawiają się więc różnorodne lokalne inicjatywy, które w ogólnym rozrachunku przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego całego państwa. Pozytywnym przykładem takiego przedsięwzięcia jest projekt realizowany w Dolinie Zielawy. Jest to wspólne działanie pięciu gmin w województwie lubelskim: Wisznice, Rossosz, Sosnowka, Jabłoń i Podedwórze. Dolina Zielawy to obszar o powierzchni około 620 km², w obrębie którego znajdują się dwa obszary Sieci Natura 2000: Zbiornik Podedwórze oraz Uroczysko Mosty-Zahajki, a także przepływa rzeka Zielawa²⁶.

W 2012 roku wójtowie pięciu gmin zawiązali spółkę Energia Dolina Zielawy, której celem jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego zrzeszonych gmin oraz poprawa efektywności energetycznej poprzez zagospodarowanie energii słonecznej. Instalacja fotowoltaiczna wykorzystuje naturalne promieniowanie słoneczne i przekształca je w energię elektryczną. Projekt Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 1,4 MW w Dolinie Zielawy zrealizowano w 2014 roku dzięki wsparciu UE. Projekt kosztował ponad 8 mln złotych, z czego 3,1 mln zł to dotacja z regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego. Farma, zlokalizowana na obszarze 3,5 ha w miejscowości Bordziłówka, obejmuje ponad 5500 paneli fotowoltaicznych polikrystalicznych o mocy 250W oraz ponad sto sztuk paneli fotowoltaicznych. Udział poszczególnych gmin w przedsięwzięciu jest uzależniony od wielkości gminy i liczby mieszkańców. Farma zaspokaja potrzeby energetyczne ponad dwustu gospodarstw domowych oraz realizuje cele publiczne (między innymi oświetlenie ulic, szkół, urzędów). Według oczekiwań farma zacznie przynosić zyski już po siedmiu latach od momentu powstania²⁷. Na omawianym obszarze realizowany jest także projekt Czysta energia w Dolinie Zielawy, polegający na instalacji prawie tysiąca zestawów solarnych do podgrzewania wody zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i prywatnych gospodarstwach domowych. Gminy otrzymały dofinansowanie na realizację projektu w wysokości 7 mln złotych w ramach RPO Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013. Całość inwestycji kosztowała ponad 8 mln zł i została zakończona w 2012 roku. Władze gmin szacują, że dzięki zrealizowanym inwestycjom zaspokajają ponad 25% zapotrzebowania na energię elektryczną. Dalsze plany mają zapewnić gminom całkowitą samowystarczalność energetyczną²⁸.

²⁶ Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015–2030 oraz <https://inwestycjenergetyczne.itc.pw.edu.pl/inwestycja/farma-fotowoltaiczna-bordzilowka/> (dostęp: 20.05.2019).

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

Podsumowanie

Bezpieczeństwo energetyczne to kluczowy element bezpieczeństwa ekonomicznego kraju. Kojarzone jest przede wszystkim z działaniami państwa poprzez funkcjonowanie odpowiednich organów oraz realizowanie szeroko rozumianej polityki energetycznej. Państwo jest podstawowym podmiotem bezpieczeństwa, odpowiedzialnym za planowanie, realizację i kontrolę podejmowanych działań. Biorąc jednak pod uwagę zdecentralizowany system zarządzania państwem, kwestie bezpieczeństwa należy rozpatrywać także na poziomie lokalnym. Kształtowanie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego jest możliwe dzięki zaangażowaniu nie tylko miejscowych przedsiębiorstw oraz mieszkańców, ale przede wszystkim samorządu lokalnego. Gminy oprócz prawnych i organizacyjnych możliwości oraz obowiązków mogą też podejmować dodatkowe działania, których skuteczność jest dużo większa, niż gdyby były zlecone odgórnie przez państwo. Od ich kreatywności oraz wysiłku często zależy efektywność funkcjonowania lokalnych systemów energetycznych oraz bezpieczeństwo energetyczne gminy.

Bibliografia

- <http://bip.me.gov.pl/node/24670> (dostęp: 15.05.2019).
- <https://inwestycjeenergetyczne.itc.pw.edu.pl/inwestycja/farma-fotowoltaiczna-bordzilowka/> (dostęp: 20.05.2019).
- <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20120000882/O/M20120882.pdf> (dostęp: 15.05.2019).
- <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20130000121/O/M20130121.pdf> (dostęp: 15.05.2019)
- http://www.kigeit.org.pl/FTP/PRCIP/Literatura/008_3_Strategia_Bezpieczenstwo_Energetyczne_i_Srodowisko_2020.pdf (dostęp: 15.05.2019).
- http://www.wzs.wzp.pl/sites/default/files/files/19683/89272000_1412985316_Koncepcja_Przestrzennego_Zagospodarowania_Kraju_2030.pdf (dostęp: 15.05.2019).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483).
- Kuciński K., *Przedsiębiorczość i rozwój regionalny a bezpieczeństwo ekonomiczne państwa*, [w:] *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*, red. K. Kuciński, Difin, Warszawa 2010.
- Piekarcz D., *Polityka, strategia, siła. Polityka i strategia bezpieczeństwa ekonomicznego Polski w latach 2004–2014*, Bel Studio Sp. z o.o., Warszawa 2017.
- Piocha S., *Nauki ekonomiczne o problemach bezpieczeństwa*, [w:] *Bezpieczeństwo w obszarze badań nauk ekonomicznych i prakseologii*, Politechnika Koszalińska, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Oddział w Koszalinie, Koszalin 2001.
- Poronińska K., *Zagrożenie i wyzwania dla globalnego bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa wewnętrznego i bezpieczeństwa narodowego*, red. K. Książkowski, Wyd. Wyższej Szkoły Administracyjno-Społecznej, Warszawa 2009.
- Przybojewska I., *Próba definicji bezpieczeństwa energetycznego*, [w:] *Energetyka w czasach politycznej niestabilności. Bezpieczeństwo — Gospodarka — Ochrona Środowiska — Polityka — Technologia — Zarządzanie*, red. P. Kwiatkiewicz, R. Szczerbowski, Fundacja na rzecz Czystej Energii, Poznań 2015.
- Raczkowski K., *Bezpieczeństwo ekonomiczne. Wyzwania dla zarządzania państwem*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2012.
- Rozporządzenie Prezesa RM z dnia 9 grudnia 2015 roku w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Energii (Dz.U. z 2015 r. Nr 15, poz. 2087).
- Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015–2030.

Szyrski M., *Rola samorządu terytorialnego w rozwoju odnawialnych źródeł energii. Analiza administracyjno-prawna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

Ustawa z 20 lutego 2015 roku o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2015 r. Nr 15, poz. 478).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 1990 r. Nr 2019, poz. 506).

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (Dz.U. z 1997 r. Nr 117, poz. 220).

Yergin D., *Energy Security in the 1990s*, „Foreign Affairs” 1988, nr 1.

The role of the state in shaping local energy security

Keywords: economic security, energy security

Summary

The state, in addition to its classical economic functions, must also take care of the safety of its citizens. At the same time, the nature of this security has changed in recent years. Greater economic security is now more important than military or defense security. Energy is one of its main elements. The state performs its tasks in this area at various levels of the territorial organization of the country. The aim of the article is to analyze local conditions for ensuring energy security.